

Семчишин А. І.,
аспірант кафедри обліку і аудиту,
Львівський університет імені Івана Франка
Науковий керівник - доцент, к.е.н., Дутчак І. Б.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ У НАФТОДОБУВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Нафтова промисловість відіграє важливу роль в економіці України, зокрема, у забезпеченні енергоносіїв. Продукція нафтодобувної галузі характеризується високою капіталомісткістю та енергомісткістю процесів. Система обліку витрат і калькулювання собівартості продукції в нафтодобувних підприємствах має свої специфічні особливості, зумовлені як технічними, так і економічними факторами.

Процес видобування нафти включає дві основні стадії: підземну та наземну. Підземна стадія полягає у бурінні свердловин, видобуванні нафти, а також використанні різних технологій експлуатації свердловин (фонтанний, компресорний, насосний). Наземна стадія включає очищення, транспортування, зберігання нафти і газу. Така складність технологічних процесів зумовлює високий рівень витрат на кожному етапі виробництва [5].

Процес видобування нафти характеризується тривалими циклами, що відображається у системі обліку. Основними об'єктами обліку витрат є процеси буріння, облаштування свердловин, видобуток нафти та супутнього газу, транспортування та підготовка до переробки. Амортизаційні витрати на буріння свердловин і їх обладнання становлять значну частину собівартості видобутої продукції, що вимагає детального обліку капітальних витрат.

Основними об'єктами калькулювання у нафтодобувній промисловості є нафта і попутний газ. Калькуляційна одиниця для нафти — тонна, для газу — тисяча кубічних метрів. Витрати на видобуток нафти і попутного газу зазвичай обліковуються спільно, що зумовлює необхідність розрахунку середньої

знеособленої собівартості. З метою стандартизації вимірів кубічні метри газу переводять в умовні тонни нафти з використанням коефіцієнта перерахунку.

Система обліку витрат і калькулювання собівартості продукції у нафтодобувних підприємствах характеризується використанням однопередільного методу, що зумовлено специфікою технологічного процесу [2]. Оскільки в цій галузі виробляється лише готова продукція, незавершене виробництво відсутнє. Це значно полегшує розрахунки та спрощує процес калькулювання собівартості продукції.

Для обліку витрат та калькулювання собівартості у нафтодобувних підприємствах використовують такі статті:

1. Витрати на енергію для видобування нафти – вартість електроенергії та інших енергоносіїв, використаних для підняття нафти зі свердловин.
2. Витрати на створення штучного тиску на пласт – витрати на підтримку пластового тиску для інтенсифікації видобутку.
3. Основна та додаткова заробітна плата виробничих робітників – заробітна плата працівників, які зайняті підземними роботами.
4. Амортизація свердловин – значна частка витрат, яка формується через використання основних засобів праці.
5. Витрати на збір і транспортування нафти та газу – витрати на переміщення нафти від свердловин до сховищ.
6. Інші виробничі витрати – витрати на геологорозвідувальні роботи, дослідження та підготовку нових свердловин [1].

Облік витрат у нафтодобувній галузі ведуть окремо за такими об'єктами: видобуток нафти, видобуток попутного та природного газу. Для розрахунку собівартості використовують прямі витрати (енергія, амортизація свердловин, заробітна плата) та непрямі витрати, які розподіляються пропорційно обсягу видобутої продукції.

Віддаленість нафтових родовищ від споживача або нафтопереробного заводу значно впливає на зростання витрат з транспортування продукції. Також

важливим фактором є геологічні умови буріння, які впливають на собівартість видобутку нафти та газу.

Видобуток нафти потребує великих обсягів електроенергії, що робить галузь енергомісткою. Окрім того, витрати на створення та підтримання штучного тиску на пласт також відіграють значну роль у загальній структурі витрат, оскільки це сприяє підвищенню ефективності видобутку. Саме врахування цих витрат формує найбільшу частку собівартості нафтової продукції.

Особливості технологічних процесів, складна система обліку витрат, віддаленість родовищ та висока енергомісткість є ключовими факторами, що впливають на калькулювання собівартості продукції в нафтодобувній промисловості. Удосконалення системи обліку та раціональне управління витратами є важливими елементами для підвищення ефективності галузі.

Література

1. Кузів М. С., Михайлишин Н. П., Гудзь Н. В., Берестецька О. М. Облік в галузях промисловості: навчальний посібник. Тернопіль: КРОК, 2013. 316 с.
2. Ткачук О. С. Сутність, підходи та особливості до класифікації витрат в обліку нафтогазовидобувних підприємств // *Економіка АПК*. Дніпро, 2009, №17, С. 44-48.
3. Кафка С. М. Особливості обліку витрат на нафтовидобувних підприємствах // *Вісник ЖДТУ. Економічні науки*. 2004. № 4 (30). С. 86–93.
4. Чижевська Л. В., Затока Т. В. Особливості обліку та звітності у видобувних галузях в умовах сталого розвитку // *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, 2013, №3 (50). С. 42-47.
5. 250 років досвіду: як українці нафту та газ видобували. *Економічна правда* URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/gazpravda/2021/09/9/677628>.